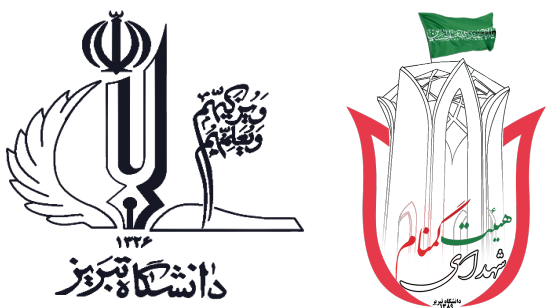

طریق

صاحب امتیاز: هیئت شهدای گمنام دانشگاه تبریز
مدیرمسئول: سهیل امامعلی پور
سر دبیر: سعید حامدیان

گاهنامه فرهنگی مذهبی طریق / ویژه نامه روز مادر
زمستان ۱۴۰۳ / شماره مجوز: ک.ن.ت ۱۰۹/۲

معرفی کتاب

بَيِّتُ الْأَحْزَانِ فِي مَصَائِبِ سَيِّدَةِ النَّسْوَانِ کتابی تاریخی، درباره زندگانی حضرت زهرا(س) و به زبان عربی، نوشته شیخ عباس قمی از علمای شیعه قرن چهاردهم قمری می باشد. او این اثر را در سال ۱۳۳۰ قمری نگاشته و در چند باب از ولادت تا شهادت تنظیم کرده و تنها به بیان وقایع تاریخی پرداخته است.

کتاب بیت الاحزان از جمله تالیفات عربی محدث قمی است که به زندگانی مبارک حضرت فاطمه الزهرا (س) اختصاص دارد. کتاب به شیوه‌ای مستند که همیشه در آثار آن مرحوم دیده می‌شود به نگارش درآمده که بسیار خواندنی است. روش نویسنده، تحلیلی نیست. او در اغلب اوقات به نقل احادیث موثق از منابع شیعه و سنی اقدام کرده و فقط در برخی موارد به بررسی احادیث پرداخته است.

بیت الاحزان، نام اتاقکی بوده است که امیرالمؤمنین(ع) در قبرستان بقیع برای آن بانوی گرامی ساخت تا اهالی شهر از گریه های آن حضرت آسوده باشند.

این کتاب در چهار باب به زندگانی حضرت زهرا(س) پرداخته است و در هر باب، مباحث متعددی را مطرح کرده است.

باب اول: ولادت، نام‌ها و کنیه‌ها

باب دوم: فضایل حضرت فاطمه(س) (مصحف فاطمه، جایگاه ایشان نزد خداوند، زهد و پارسایی ایشان، فاطمه پس از رحلت پیامبر (ص)، ازدواج حضرت زهرا)

باب سوم: اخبار سقیفه و احوالات پس از رحلت پیامبر(ص) (توطئه‌های منافقان، چگونگی بیعت گرفتن از امیرمؤمنان، احتجاج حضرت زهرا(س) با ابوبکر، حوادث خانه حضرت فاطمه(س)، آتش زدن در، غصب فدک.

باب چهارم: کثرت حزن و گریه فاطمه(ع)، سوگواری و عزاداری حضرت زهرا(س) کنار قبر پدر، سخنان حضرت به خلیفه اول و دوم در بستر بیماری، عیادت زنان مهاجر و انصار، وصیت و شهادت حضرت فاطمه(س)، دفن ایشان و شکوائیه امیرمؤمنان.

در هر باب احادیث مربوط به پیامبر (ص) و ائمه (ع) به سبک و تریبی زیبا جمع آوری شده است. این کتاب در بین علما از شهرت و جایگاه خاصی برخوردار می‌باشد.

آغاز کتاب در باب اول اطلاعاتی درباره تاریخ ولادت حضرت فاطمه(س) و نقل روایتی از امام باقر(ع) و امام صادق(ع) درباره علت حورا و انسیه بودن فاطمه است.

مطلب پایانی کتاب اختصاص دارد به مدت زمانی که فاطمه(س) پس از پدرش زنده بود. بیشترین زمان را شش ماه و کم‌ترین را چهل روز گفته‌اند. قمی نظرش بر ۹۵ روز است. وی شهادت حضرت فاطمه(س) را در ۳ جمادی‌الثانی دانسته و سبب وفاتش را نیز ضربه قنفذ، خدمتکار عمر با غلاف شمشیر دانسته که در پی آن محسن بن علی(ع) سقط شد و به سختی بیمار شد.

گردآورنده: مسعود ایلاتی

ولادت آفتاب

امروز ولادت آفتاب است

امروز نبی خوشحال است

در گیر و دار دختر کشی، فاطمه مهمان این عالم است

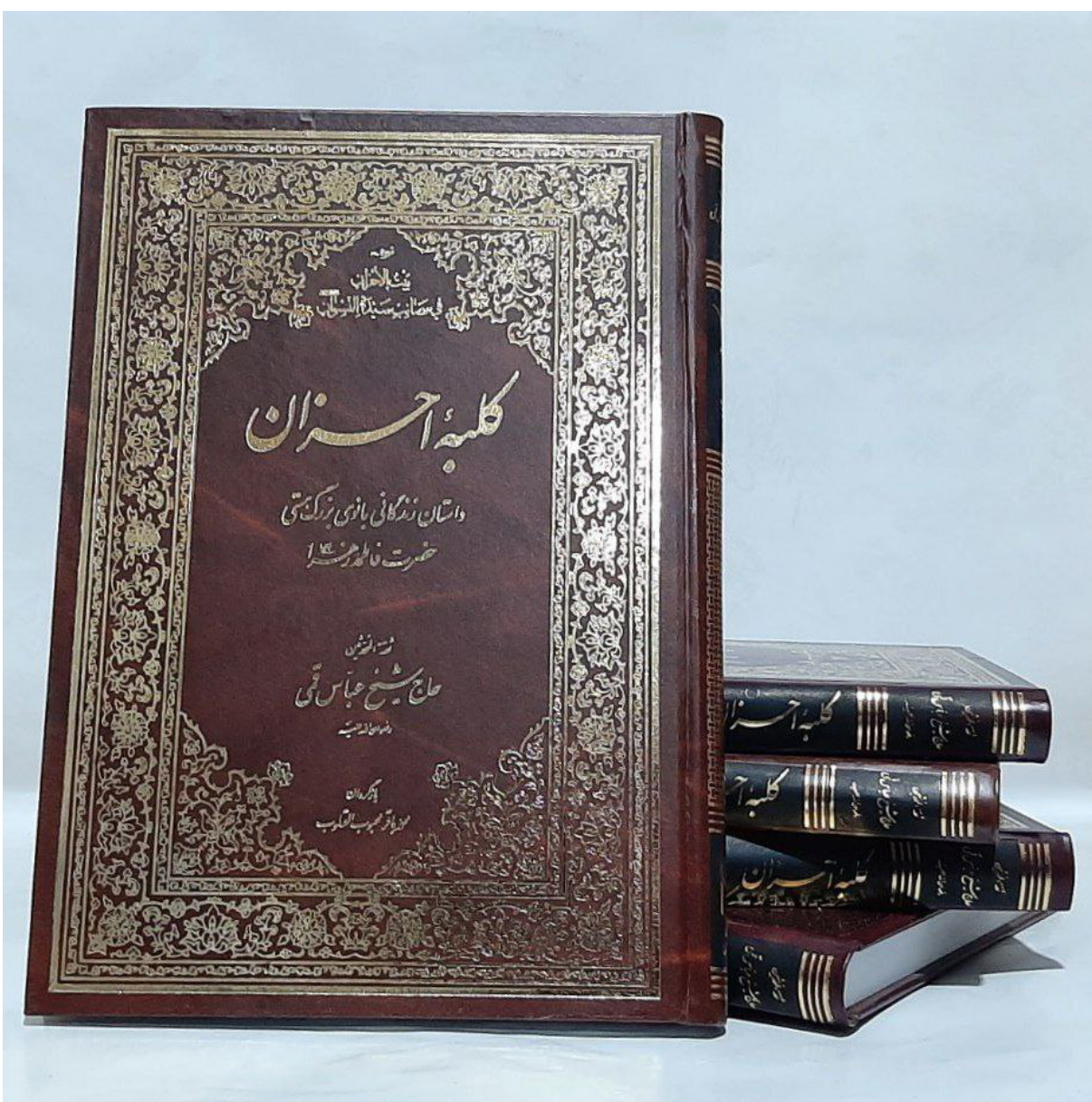
در حضورش چشمه ها جاری ...

در ختان از همیشه سبز تر

خنده خدا، از همیشه مهربان تر

ای زمین و زمان شاد باشید که امروز ولادت بانوی دو عالم است

به قلم: ساجده سعیدی

مادر شهید، نماد ایثار و فداکاری و تجلی عمیق‌ترین عشق‌ها و آرزوهای بشری است. در فرهنگ اسلامی، مقام مادر به قدری والا و ارزشمند است که حتی در آیات قرآن و روایات پیامبر اکرم(ص) بارها مورد تاکید قرار گرفته است. مادر، به‌عنوان نخستین مربی و پرورش‌دهنده شخصیت فرزندان، نقشی بی‌بدیل در شکل‌گیری هویت و ارزش‌های انسانی آن‌ها ایفا می‌کند. اما وقتی صحبت از مادر شهید می‌شود، این نقش به اوج خود می‌رسد. زیرا او نه تنها فرزند خود را به زندگی و عشق آموخته، بلکه او را برای مبارزه با ظلم و ایستادگی در برابر بی‌عدالتی‌ها تربیت کرده است.

مادران شهدا، با قلبی مملو از عشق و ایمان، فرزندان خود را برای رفتن به میدان‌های نبرد آماده می‌کنند. آن‌ها با هر وداعی که با فرزندان‌شان دارند، بخشی از وجود خود را به میدان می‌فرستند. این وداع‌ها، نه تنها نشان‌دهنده استقامت و شجاعت مادران است، بلکه نمایان‌گر احساسات عمیق انسانی نیز هست. آن‌ها می‌دانند که فرزندشان ممکن است هرگز به خانه برنگردد، ولی عشق به وطن و آرمان‌های بلند انسانی، این مادران را به ایستادگی وادار می‌کند. در دل این مادران، امید و شکیبایی، در کنار درد و غم، همزیستی دارد. در اسلام، تقدس جایگاه مادر شهید به قدری است که او به‌عنوان قهرمان و نماد ایثار شناخته می‌شود. هر بار که نام شهید بر زبان می‌آید، یاد مادرش نیز در ذهن‌ها تداعی می‌شود. این مادران، نه تنها فرزندانشان را به جبهه‌ها فرستاده‌اند، بلکه خود نیز با تحمل درد و رنجی عمیق، به نوعی در این مسیر شریک هستند. آن‌ها با هر اشک و دعایی که برای فرزندان‌شان می‌ریزند، به خداوند نزدیک‌تر می‌شوند و این نزدیکی، خود نشانه‌ای از مقام والای آنان است.

اما در دنیای امروز، تکریم مادران شهید به یک ضرورت اجتماعی و اخلاقی تبدیل شده است. در زمانه‌ای که بسیاری از ارزش‌ها و

سنت‌ها به چالش کشیده می‌شود، احترام به مقام این مادران باید از اولویت‌های هر جامعه‌ای باشد. جامعه باید درک کند که مادر شهید فقط یک فرد نیست، بلکه سمبل فداکاری، عشق و ایستادگی در برابر سختی‌هاست.

تکریم مادران شهید می‌تواند به شکل‌های مختلفی به نمایش گذاشته شود. برگزاری مراسم‌های یادبود، تاسیس مراکز فرهنگی و اجتماعی، و ایجاد برنامه‌های حمایتی برای این مادران، از جمله اقداماتی است که می‌تواند عشق و احترام جامعه را نسبت به آنان نشان دهد.

علاوه بر این، آموزش نسل‌های جدید در مورد جانفشانی‌ها و فداکاری‌های این مادران، می‌تواند تأثیر عمیقی بر شکل‌گیری ذهنیت و ارزش‌های آن‌ها داشته باشد. جوانان باید بدانند که هر شهید، یک داستان و یک مادر با قلبی پر از عشق و نگرانی دارد. این آگاهی، می‌تواند آن‌ها را به سمت ایجاد یک جامعه متعهد و وفادار به آرمان‌ها سوق دهد.

در نهایت، تکریم مادر شهید نه تنها یک وظیفه اخلاقی و دینی است، بلکه پاسداشت ارزش‌های انسانی و ملی ما نیز به شمار می‌آید. این مادران، چراغ‌های راه ما در مسیر حق و حقیقت هستند و باید همواره در قلب و ذهن ما زنده بمانند. یاد آن‌ها، یادآور شجاعت، فداکاری و عشق بی‌پایان انسانی است که باید در تمامی ابعاد زندگی‌مان تجلی یابد. این مادران، درختان پربار سرزمین ما هستند که با عشق و دلسوزی، آینده‌ای روشن را برای نسل‌های آینده رقم می‌زنند.

به قلم: سهیل امامعلی پور

جایگاه زن در اسلام با تاکید بر سیره و شخصیت فاطمی

شده و تاکید شده است که این گونه زنان که همت خود را صرف خانواده می‌کنند اجر و پاداش جهاد در راه خداوند را خواهند داشت. در روایات پیامبر اعظم (ص) سفارش بر رعایت حال زنان توسط جبرئیل بیان شده و همچنین آزار همسر، موجب پذیرفته نشدن نماز و کارهای نیک دانسته شده و حتی علاقه به زن و عشق به نماز را یکسان یاد کرده تا مقام زن بر همگان مشخص شود.

اندیشمندانی مانند شهید مطهری معتقد هستند که قرآن کریم احیا کننده حقوق زن می‌باشد و حتی مخالفان حداقل به این اندازه معتقدند که قرآن در عصر نزولش گام‌های بلندی به سود زن و حقوق انسانی او برداشته است. از سوی دیگر می‌دانیم اسلام برای زن و مرد متناسب با خلقت و ویژگی‌های که دارند، حقوق و وظایفی مطرح کرده و پاره‌ای از حقوق و تکالیف را برای مرد مناسب دانسته و پاره‌ای از آن‌ها را برای زن مناسب تشخیص داده است. از همین رو فقها معتقدند که چون اسلام حدود وظایف زن و مرد را مشخص کرده، مرد نمی‌تواند چیزی خارج از وظایف زن مطالبه نماید و اگر سرپرستی خانواده را برای مرد مشخص کرده برای این است که هر اجتماع انسانی نیاز به سرپرست و رهبر دارد و انتخاب مرد به این خاطر می‌باشد.

بزرگ‌ترین شاهد بر این که زنان در اسلام جایگاه والایی دارند و می‌توانند نقش مهم و تأثیرگذار داشته باشند و مطرح شدن برخی حقوق خاص زن و مرد هیچگاه مانعی بر رشد زنان نیست مانند وجود شخصیت‌هایی مثل حضرت فاطمه (س) و حضرت زینب (س) است، زیرا با اینکه در حجاب اسلامی و حفظ شرایط اجتماعی، زن بودند اما در تاریخ تأثیرگذار بودند و باعث شدند نقش مهمی در تاریخ و تحولات آن ایفا نمایند. نقش آن‌ها در عرصه‌های سیاسی، اجتماعی و به ویژه در زمینه تربیت انسان‌های بزرگ بیانگر این واقعیت غیر قابل انکار می‌باشد.

همچنین باید توجه داشت که برای پیشگیری و مقابله با این گونه آسیب‌ها باید به بحث تقویت نهاد خانواده که پیش نیاز تحکیم و سلامت جامعه می‌باشد عنایت بیشتری داشت که در اینجا نیز زنان به عنوان اصلی‌ترین رکن خانواده و جامعه نقش مهمی بر دوش دارند. از این رو هر چه در مسیر آگاهی بخشی و الگو دهی صحیح به زن تلاش شود به نوعی تلاش در سالم سازی جامعه می‌باشد.

گردآورنده: زهرا علیزاده

این سوره سه آیه دارد و در مکه نازل شده و کوچک‌ترین سوره قرآن کریم است. نام سوره برگرفته از آیه اول است و به معنای خیر کثیر و فراوان می‌باشد. بر اساس روایات متعدّد از شیعه و سنی، عاص بن وائل، پدر عمرو عاص که از بزرگان مشرکان مکه بود، پس از آنکه پسران پیامبر از دنیا رفتند و آن حضرت دیگر پسری نداشت، از روی طعنه و زخم زبان، پیامبر را ابتر و بدون دنباله خواند. خداوند برای تسلی خاطر پیامبر و پاسخ به این سخن نابجا، سوره کوثر را نازل فرمود و ناکام بودن دشمنان و دوام و بقای نسل و فکر پیامبر را خبر داد. در روایات، برای کسی که این سوره را در نمازهای واجب و مستحب بخواند، سیراب شدن از حوضِ کوثر در قیامت، وعده داده شده است.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ (۱) فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ (۲) إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ (۳)

همانا ما به تو خیر کثیر عطا کردیم. پس برای پروردگارت نماز بگزار و (شتر) قربانی کن. همانا دشمن تو بی نسل و دم بریده است.

کلمه کوثر از کثرت گرفته شده و به معنای خیر کثیر و فراوان است و روشن است که این معنا می‌تواند مصادیق متعدّدی همچون وحی، نبوّت، قرآن، مقام شفاعت، علم کثیر و اخلاق نیکو داشته باشد، ولی آیه آخر سوره، می‌تواند شاهی بر این باشد که مراد از کوثر، نسل مبارک پیامبر اکرم است. زیرا دشمن کینه توز با جسارت به پیامبر، او را ابتر می‌نامید و خداوند در دفاع از پیامبرش فرمود: (إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ) دشمن تو، خود ابتر است.

کلمه ابتر در اصل به حیوان دم بریده و در اصطلاح به کسی گفته می‌شود که نسلی از او به یادگار باقی نمانده باشد. از آنجا که فرزندان پسر پیامبر در کودکی از دنیا رفتند، دشمنان می‌گفتند: او دیگر عقبه و نسلی ندارد و ابتر است. زیرا در فرهنگ جاهلیّت دختر لایق آن نبود که نام پدر را زنده نگاه دارد. بنابراین جمله (إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ) دلیل آن است که مراد از کوثر، نسل کثیر پیامبر است که بدون شک از طریق حضرت زهرا علیها السلام می‌باشد.

فخررازی در تفسیر کبیر می‌گوید: چه نسلی با برکت‌تر از نسل فاطمه که مثل باقر و صادق و رضا از آن برخاسته است و با آنکه تعداد بسیاری از آنان را در طول تاریخ، به خصوص در زمان حکومت بنی امیه و بنی عباس شهید کردند، اما باز هم امروز فرزندان او در اکثر کشورهای اسلامی گسترده‌اند. بر اساس روایات، نام یکی از نهرها و حوض‌های بهشتی، کوثر است و مومنان از آن سیراب می‌شوند. چنانکه در روایت متواتر ثقلین نیز پیامبر فرمود: (انهما لن یفترقا حتی یردا علی الحوض) کتاب و عترت از یکدیگر جدا نمی‌شوند تا آنکه در قیامت، در کنار حوض به من ملحق شوند.

پیام‌ها

۱. خداوند به وعده‌های خود عمل می‌کند. در سوره ضحی، خداوند وعده عطا به پیامبر داده بود: (وَلَسَوْفَ يَعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى) پروردگارت در آینده عطائی خواهد کرد که تو راضی شوی. در این سوره می‌فرماید: ما به آن وعده عمل کردیم. (إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ)

۲. فرزند و نسل عطیه الهی است. (إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ)
۳. نعمت‌ها حتی برای پیامبر اسلام مسئولیت‌آور است. (أَعْطَيْنَاكَ... فَصَلِّ)

۴. در قرآن به نماز یا سجده شکر سفارش شده است. (فَصَلِّ)

۵. تشکر باید فوری باشد. (فَصَلِّ) (حرف فاء برای تسریع است)

۶. نوع تشکر را باید از خدا بیاموزیم. (فَصَلِّ)

۷. در نعمت‌ها و شادی‌ها خداوند را فراموش نکنیم. (أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ فَصَلِّ)

۸. آنچه می‌تواند به عنوان تشکر از کوثر قرار گیرد، نماز است. (فَصَلِّ)

گردآورنده: ساجده سعیدی